

Biuletyn Informacyjny

Luty 2013

Ubiór i moda w Japonii

Wydawca: Ambasada Japonii w Polsce

Kimono

Kimono jest tradycyjnym japońskim strojem, który swój obecny kształt zyskał w późnym okresie Edo (1603-1858). Co ciekawe, krój *kimona* damskiego i męskiego jest taki sam. W przeciwieństwie do strojów zachodnich, które mają rozmaite fasony, *kimono* jest uniwersalne i dopasowuje się do figury każdego człowieka.

Przez wieki kształt *kimona* ulegał pewnym zmianom i wpływom zewnętrznym, przede wszystkim chińskim i koreańskim. Jednak podstawowy koncept ubioru japońskiego – dwie płachty materiału zszyte z tyłu i przewiązane w talii pasem – pozostał ten sam. W dawnych wiekach *kimono* miało dwie części: górną i dolną, ale z biegiem lat stało się jednoczęściowym strojem.

Drzeworyty *ukiyo*e z okresu Edo

Współcześnie *kimona* dzieli się według trzech kryteriów:

1) płeć (kobięce i męskie)

Co prawda *kimona* kobiece i męskie mają taki sam wykrój, ale różnią się sposobem zakładania i pasem obi. Pas do *kimona* kobiecego jest szerszy, bardziej ozdobny i jest zdecydowanie więcej sposobów jego wiązania. Wykrój *kimona* dla kobiety jest około 20 cm dłuższy niż wynosi jej wzrost. Z nadmiaru materiału tworzy się zakładkę pod pasem *obi*, wystającą spod niego kilka centymetrów, zwaną *ohashori*. W przypadku *kimon* dla mężczyzn, nie tworzy się zakładki *ohashori*.

2) stan cywilny (dla panien i mężatek)

Kobiety niezamężne noszą *kimona* z szerokimi, długimi, powiewającymi rękawami, czyli *furisode*. Rękawy w *kimonach* dla kobiet zamężnych są krótsze i węższe.

3) pory roku (jesiennie-zimowe i wiosennie-lętne)

W czasie chłodniejszych miesięcy zakłada się ocieplane *kimona* z podszewką nazywane *awase*. Wiosną i latem z kolei zakłada się lżejsze *kimona* bez podszewek – *hito*e. Także wzory tkanin są różne w zależności od pory roku. Na przykład częstym motywem na wiosennych *kimonach* jest kwiat wiśni.

Przełom Edo i Meiji (1868-1912)

Widok osoby ubranej w *kimono* jest bardzo rzadki na ulicach współczesnych miast japońskich. Wciąż jednak są okazje, na które *kimona* są zakładane. Co ciekawe, robią to głównie kobiety, dużo rzadziej mężczyźni.

- 1) *Shichi-go-san* (listopad) – ceremonia dla 3- i 7-letnich dziewczynek i 5-letnich chłopców
- 2) *Seijin no hi* (styczeń) – Dzień Wejścia w Dorosłość (tylko dziewczęta zakładają *kimona*)
- 3) Uroczystość ukończenia uniwersytetu (tylko dziewczęta; zakładają na *kimona* spodnie *hakama*)
- 4) Ślub (nie tylko para młoda, także goście; pan młody zakłada na *kimono* spodnie *hakama*)
- 5) Pogrzeb

Kimona zakładają także osoby związane z tradycyjnymi sztukami, takimi jak ceremonia parzenia herbaty, ikebana, kaligrafia.

Zakładanie *kimona*, czyli *kitsuke*, wymaga nauki, sporej wprawy i pochlania немало czasu. Trzeba pamiętać, że *kimono* to nie tylko jedna szata i pas, ale jeszcze dodatki: bielizna, białe skarpetki z jednym palcem, czyli *tabi*, obuwie (*geta*, *zōri*) i torebka dla kobiet. Podczas chłódów na kimono można zarzucić okrycie wierzchnie nazywane *haori*. Ważną rzeczą, na którą należy zwrócić uwagę, jest dobranie koloru *kimona* i obi stosownie do wieku, okazji i pory roku.

Fot.
Brücke-Osteuropa

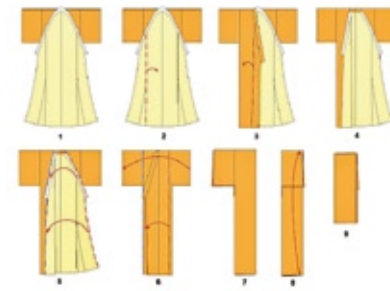
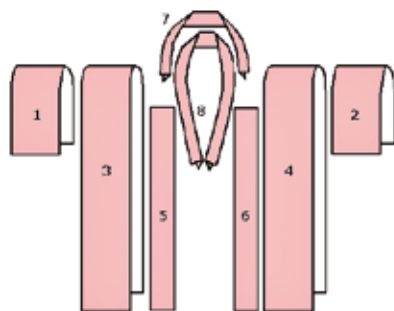

©JNTO

Zakup *kimona* i wszystkich dodatków, szczególnie dla kobiet, jest bardzo poważnym wydatkiem. Ceny powyżej 10.000 złotych nie należą do rzadkości, a najwyższej klasy *kimono* kosztują dużo więcej. Dobre *kimono* jednak może być użytkowane przez wiele pokoleń. Warunkiem jest oczywiście odpowiednia konserwacja i przechowywanie. Po zdjęciu *kimono* należy je najpierw rozwiesić na specjalnym wieszaku i wywietrzyć przez kilka-kilkanaście godzin. Następnie należy je złożyć w sposób pokazany na rysunku poniżej. Zabrudzone *kimono* oddaje się do specjalistycznej pralni. *Kimono*, które nie jest używane przez dłuższy czas, należy od czasu do czasu przewietrzyć, pamiętając, by nie narażać go na bezpośrednie działanie słońca.

Czy wiesz, że...?

Kimono krojone jest z kawałka materiału o wymiarach ok. 11 m na 36 cm. Wykroj jest tak opracowany, by nie pozostawiać żadnych ścinków. W przypadku *kimono* dla kobiet jedynie długość rękawów dopasowuje się indywidualnie. *Kimono* męskie skraja się w zależności od wzrostu.

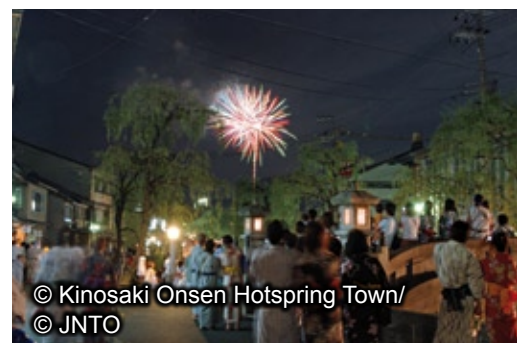

Yukata

Yukata to lekki, jednowarstwowy bawełniany strój, o kroju takim jak *kimono*. Pojawił się on w Japonii wraz z rozpowszechnieniem bawełny w okresie Edo. Początkowo *yukata* była używana jako płaszcz kąpielowy przez bywalców łaźni publicznych. Z czasem stała się nieformalnym letnim strojem, często zakładanym na festiwale i pokazy fajerwerków. Najbardziej popularnymi wzorami są motywy kwiatowe. Do *yukaty* zakłada się obuwie *geta* lub *zōri*, ale nie zakłada się skarpetek *tabi*. W tradycyjnych japońskich hotelach, czyli *ryokan*, prosta *yukata* jest zapewniana każdemu z gości i może posłużyć jako szlafrok lub piżama. Jest ona także powszechnie stosowana w *onsenach*, czyli kurortach z gorącymi źródłami.

Drzeworyt ukiyoe z okresu Edo

© Kinosaki Onsen Hot Spring Town/
© JNTO

Jak ubierają się Japończycy?

W pracy i po godzinach

Współcześni Japończycy swobodnie dobierają ubrania, w których dostrzec można wpływ różnych kręgów kulturowych. Podkreślają w ten sposób swoją indywidualność, dbają przy tym, by ubierać się stosownie do czasu, miejsca i okoliczności. Zachowują równowagę pomiędzy oficjalnym strojem, zgodnym z regułami społecznymi i zasadami panującymi w miejscu pracy, a luźnym ubiorem przeznaczonym na czas wolny.

Kultura mundurkowa

W wielu japońskich gimnazjach i liceach obowiązują mundurki. Różnią się one w zależności od szkoły, dzięki czemu od razu wiadomo, skąd pochodzi dany uczeń. Mundurki pozwalają szkole sprawować kontrolę nad uczniami, a jednocześnie dają im tożsamość

i poczucie przynależności. Tradycyjny strój żeński wzorowany jest na mundurach sił morskich państw europejskich. Krój ten zaczął być stosowany w 1923 roku w Tokio, po czym upowszechnił się jako mundur dla dziewcząt. Strój męski, ze sztywnym, stojącym kołnierzykiem zaprojektowano w oparciu o mundur podoficera sił lądowych. W 1882 roku został wprowadzony przez Ministerstwo Edukacji na uczelniach państwowych, później

upowszechnił się także w gimnazjach i liceach. W drugiej połowie lat 80. nastąpiło przejście w kierunku strojów przypominających zwykłą marynarkę i liczba szkół stosujących mundurki wzorowane na siłach zbrojnych zaczęła maleć. Moda wkroczyła do świata mundurków szkolnych wraz z pojawieniem się produktów designerskich oferowanych przez rodzime firmy odzieżowe.

W poszukiwaniu pracy: recruit suit

„Recruit suit” (jap. *rekuruuto suutsu*) to japoński neologizm określający sposób ubierania się podczas starania się o pracę. Odpowiedni ubiór jest ważny, gdyż wpływa na pierwsze wrażenie prowadzącego rozmowę kwalifikacyjną. Został on w pewnym stopniu ustalony za-

równy w poradnikach dotyczących szukania pracy, jak i stoiskach z garniturami. Choć samo określenie recruit suit przyjęło się w latach 80., to gwałtowna „standaryzacja” ubioru nastąpiła w drugiej połowie lat 90., kiedy na rynku pracy warunki zaczęli dyktować pracodawcy. Kluczowe elementy to „dobre wrażenie”, „zadbanie”, „bez zbędnej ekstrawagancji”, „bez kontrowersji”. Najpopularniejsze kolory garniturów to czerń, odcienie szarości, ciemny granat. W ostatnich latach szczególnie popularny jest kolor czarny.

Wielu japońskich gimnazjalistów i licealistów obowiązuje mundurek. Różnią się one w zależności od szkoły, dzięki czemu od razu wiadomo, skąd pochodzi dany uczeń. Mundurki pozwalają szkole sprawować kontrolę nad uczniami, a jednocześnie dają im tożsamość i poczucie przynależności. Tradycyjny strój żeński wzorowany jest na mundurach sił morskich państw europejskich. Krój ten zaczął być stosowany w 1923 roku w Tokio, po czym upowszechnił się jako mundur dla dziewcząt. Strój męski, ze sztywnym, stojącym kołnierzykiem zaprojektowano w oparciu o mundur podoficera sił lądowych. W 1882 roku został wprowadzony przez Ministerstwo Edukacji na uczelniach państwowych, później

Moda ekscentryczna

Japończycy, którzy na co dzień zakładają mundurki szkolne lub spędzają dzień w pracy ubrani podobnie do swoich kolegów i koleżanek, często mają ochotę odreagować w weekend i podkreślić swoją indywidualność. Robią to często w sposób, który można uznać wręcz za ekstremalny. Ta ekscentryczna moda rodem z Japonii cieszy się obecnie dużym zainteresowaniem także za granicą.

Cosplay to przebijanie się za postaci z popularnych mang, anime i gier komputerowych. Przebierańców można często spotkać na targach, konwentach i innych imprezach dla miłośników tego gatunku popkultury, jak również na koncertach zespołów z gatunku *visual kei* (styl charakteryzujący się kolorowym, ekscentrycznym, szokującym makijażem, fryzurami i kostiumami, łączący elementy obu płci). Mianem *cosplay* określa się niekiedy także przebijanie za istniejące w rzeczywistości postaci, jak policjanci czy stewardesy. *Cosplay* jest bardzo popularny także poza Japonią, zarówno w krajach europejskich, USA czy w krajach Azji. Eliminacje do międzynarodowych konkursów przeprowadzane są z wielkim rozmachem i można na nich spotkać osoby w najróżniejszych przebraniach.

„Moda lolitkowa” ma za zadanie wydobyć dziewczęcy wdzięk i niewinność oraz kusicielskie piękno. Jest jedną z odmian mody ulicznej, która rozpowszechniła się gwałtownie przede wszystkim wśród nastolatków miast japońskich w 21. wieku, zajmuje jednak szczególnie miejsce, ze względu na swój widowiskowy charakter. Wzbudza zainteresowanie

nie tylko w Japonii, lecz także za granicą. Strój lolity jest wariacją na temat historii – zawiera elementy baroku, rokoka czy stylu wiktoriańskiego, z domieszką dziecięcej fascynacji księżniczkami z bajek. Moda lolitkowa dała początek stylowi zwanemu *gothic lolita* (w skrócie *gosurori*), wplatającemu do stroju lolity elementy gotyckie. Dominuje tu czerń, a całość przywodzi na myśl eleganckie damy z Europy epoki wiktoriańskiej.

Kawaii – słowo klucz

Na początku 21. wieku na całym świecie popularność zdobyło japońskie słowo *kawaii*. Pierwotnie wyrażało ono uczucie zachwytu i rozczulania się nad czymś małym, słodkim i bezbronnym, ostatnio jednak stosowane jest także w znaczeniu „idealne”, „robiące dobre wrażenie”, „pożądane”. Używa się go przede wszystkim w stosunku do kobiet, dzieci, zwierząt, pewnych określonych gestów i zachowań, a także przedmiotów, takich jak ubrania czy samochody. Określanie różnych rzeczy mianem *kawaii* pełni ważną rolę w popkulturze japońskiej.

Źródła inspiracji w modzie

Podczas spaceru po mieście, często naszą uwagę przykuwają modnie ubrane osoby. Projektanci przedstawiają wiele nowych pomysłów podczas pokazów, które transmitowane są w telewizji i opisywane w czasopiśmie. Czy wiedzą Państwo, że są wśród nich także Japończycy? Projektanci tacy, jak Junko Koshino, która w 1978 r. po raz pierwszy zaprezentowała swoją kolekcję w Paryżu, Issey Miyake, autor słynnego czarnego golfu Steve'a Jobsa, czy Yōji Yamamoto, należą obecnie do ścisłej światowej czołówki.

Mówiąc o modzie, nie sposób pominąć też zrodzonego w Japonii gatunku „fast fashion”. Przykła-

dem jest tu firma Uniqlo, której produkty charakteryzują się niską ceną przy jednocześniej wysokiej jakości wykonania i różnorodności kolekcji. Nie będzie przesadą stwierdzenie, że nie tylko każdy Japończyk, lecz także obcokrajowiec, który odwiedził Japonię, ma przynajmniej jedno ubranie tej firmy. Szczególną popularnością cieszyła się seria wykonana ze specjalnego włókna „Heattech”, zatrzymującego ciepło wewnątrz. W przeciągu dziesięciu lat sprzedano około trzystu milionów sztuk odzieży z tego gatunku.

Źródłem wielu oryginalnych trendów w kulturze jest niezmiennie Tokio. Jedną z cech charakterystycznych mody tokijskiej jest to, że zmienia się ona w zależności od dzielnicy i nadaje jej unikalny charakter niczym strój ludowy. W Shibuya i Harajuku spotkamy osoby z włosami poфарbowanymi na brąz lub blond, z marynarkami i sznurówkami w krzykliwych kolorach. Akihabara słynie z przebierańców – *cosplay*, oprócz tego wiele osób stawia na połączenie jeansów i koszulki, które pozwala na wygodne wielogodzinne wędrówki po wielkich sklepach z elektroniką i licznych kawiarniach. W Aoyama i Omotesando królują fryzjerzy i salony piękności, oferujące swoim klientom co-

raz to nowsze propozycje fryzur i strojów, dzięki którym mogą wyglądać modnie i zadbane. Miejsca takie, jak Shimokitazawa czy Kōenji gromadzą twórców, dużo tu małych teatrów i atelier. Obfitość sklepów z używaną odzieżą sprawia, że często możemy spotkać osoby ubrane w oryginalne kreacje, z dodatkiem przeróżnych akcesoriów. Różnice w dominującej modzie widać nie tylko między dzielnicami Tokio. Wystarczy zrobić zdjęcia na ulicach większych miast – Sapporo, Sendai, Nagoi, Osaki, Kobe czy Fukuoki, żeby dostrzec charakterystyczny dla każdego z nich styl. Na przykład, w Sapporo popularne są stonowane kolory i wełniane swetry, w Nagoi – loki i białe lub różowe spódnice, mieszkańcy Osaki lubią niezbyt krzykliwe kreacje i potrafią doskonale dobrać elementy garderoby, w Kobe podstawą jest balans bieli i czerni.

Podczas kompletowania garderoby Japończycy nierzadko posiłkują się czasopismami. Zadziwiająca jest zarówno bogatość ich zawartości, jak i

różnorodność – jedne celują w eleganckie młode kobiety, inne promują styl luźny, lecz dojrzały, jeszcze inne przeznaczone są dla gimnazjalistów i licealistów, pracujących mężczyzn w wieku dwudziestu kilku – trzydziestu kilku lat, aż po czasopisma prezentujące modę uliczną. Świadczy to o ogromnym zainteresowaniu Japończyków modą, pokazuje też jak dużą wagę przykładają do tego, jak są postrzegani przez innych.

Makijaż

Współczesnym Japonkom bardzo zależy, by ich oczy wydawały się jak największe. Niezastąpione są w tym celu konturówka i tusz do rzęs, ale popularne są także sztuczne rzęsy różnych długości i kształtów oraz soczewki kontaktowe, które optycznie powiększają oko, jak również specjalne kosmetyki poprawiające kształt powieki. Różne pomysły i sposoby makijażu są często prezentowane w mediach, które zachęcają do wysiłków celem uzyskania atrakcyjnego wyglądu oka.

Pragnienie poprawienia urody za pomocą makijażu towarzyszyło kobietom już od najdawniejszych czasów. Z perspektywy współczesności dawne kanony kobiecego piękna i obowiązująca w dawnych wiekach moda

Okres Heian

na makijaże wydawać się może niekiedy zaskakująca, a nawet szokująca. Na przykład w okresie Heian (784-1185) za ideał piękna uważano kobiety o wąskich oczach i nosach, a pucułowatych policzkach. Bardzo jasna cera była wysoko ceniona, w związku z tym obficie pudrowano twarz. Przez pewien czas istniał również zwyczaj golenia całkowicie brwi i malowania sztucznych brwi prawie przy linii włosów. Najbardziej szokujący wydawać się może jednak zwyczaj *ohaguro*, czyli czernienie zębów. Zwyczaj ten przetrwał aż do okresu

Drzeworyt ukiyoe z okresu Edo

Meiji (1868-1912). W okresie *Heian* praktykowała go głównie arystokracja. W okresach *Kamakura* (1185-1333) i *Muromachi* (1333-1573) *ohaguro* zaczęło być łączone ze stanem cywilnym kobiety, a w Edo (1603-1868) utrwalił się zwyczaj czernienia zębów przez mężatki. W okresie *Muromachi* biały

© Q.Sawami/© JNTO

puder i róż do policzków upowszechnił

się także poza arystokracją. W okresie Edo z kolei trzy kolory ustaliły się jako obowiązujące w makijażu: biały (puder nakładany na twarz i szyję), czerwony (szminka) i czarny (brwi, czernienie zębów). Szczególnie w tym okresie kobiety przywiązywały dużą wagę do aplikacji pudru, gdyż uważano, że bardzo jasna cera „przesłania” wiele innych defektów. Gejsze i *maiko* (uczenice na gejsze) także współcześnie stosują makijaż zbliżony do kanonów z przełomu okresu Edo i Meiji.

O farbowaniu włosów słów kilka

Wielu Japończyków farbuje włosy. Jest to jeden z elementów mody, często inspirowany atrakcyjnymi piosenkarzami czy aktorami.

Choć ludzie farbowali włosy już od czasów starożytnego Egiptu, w Japonii przez długi czas ceniony był ich naturalny, czarny kolor. Nie maskowano także na ogół siwych włosów. Wynika to po części z faktu, że dość popularny był niegdyś zwyczaj przyjmowania statusu mnicha, co wiązało się ze zgoleniem głowy i eliminowało potrzebę farbowania włosów. Za przykład zmiany koloru włosów w dawnej historii Japonii mogą służyć starzy wojownicy z okresu Heian, którzy według źródeł historycznych utrudniali w ten sposób wrogowi odgadnięcie ich prawdziwego wieku. Używano do tego najprostszej z możliwych metod, barwiąc włosy przy użyciu tuszu. Aby usunąć kolor, wystarczyło spłukać go wodą.

Współcześnie Japończycy ubierają się znacznie bardziej różnorodnie niż dawniej, dlatego też modne są nieco jaśniejsze kolory niż czarny, który sprawia wrażenie ciężkiego. Współcześnie uznaje się, że najbardziej naturalne jest farbowanie włosów na kolor zbliżony do koloru oczu, stąd najbardziej popularne są włosy brązowe lub kasztanowe. Japończykom podobają się również kolory typowe dla mieszkańców Europy i USA, dlatego też nierzadko spotyka się osoby ufarbowane na słomkowy lub platynowy blond. Częsty jest także zabieg odwrotny,

zwany *kurozome*, czyli przywracanie czarnego koloru włosów na potrzeby sytuacji wymagających powagi, jak na przykład rozmowa o pracę. Jednak zaraz po egzaminie Japończycy usuwają czerń i wracają do jaśniejszego koloru.

Wraz z wiekiem przybiera siwych włosów, które najczęściej maskowane są czarną lub ciemnobrązową farbą.

Zdarza się jednak, że osoby całkowicie osiwiałe, zwłaszcza kobiety, zmieniają kolor włosów na lekko fioletowy. Spowodowane jest to tym, że u Japończyków siwe włosy są lekko pożółkłe i brakuje im połysku. W przypadku Japonek włosy uznawane są za „duszę kobiety”.

©RIDSnap (<http://ridsnap.com>)

©RIDSnap (<http://ridsnap.com>)

Wydział Informacji i Kultury Ambasady Japonii

Al. Ujazdowskie 51, 00-536 Warszawa

www.pl.emb-japan.go.jp, e-mail: info-cul@wr.mofa.go.jp